

ГУМАНІТАРНІ ПИТАННЯ МЕДИЦИНИ І ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

DOI: 10.26693/jmbs05.06.308

УДК 378.016.091.33:614.253.1-057.875

Беспалова О.¹, Закаляк Н.², Колесник Г.³,

Сітовський А.³, Савчук І.⁴

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

¹Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна

²Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна

³Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

⁴Академія рекреаційних технологій і права, Луцьк, Україна

i-ozon777@bigmir.net

Недостатня сформованість у фізичних терапевтів, ерготерапевтів деонтологічних знань і умінь взаємодіяти у професійному середовищі з усіма членами реабілітаційного процесу, дотримуючись належних правил на норм поведінки, ускладнює їхнє працевлаштування за фахом та знижує якість виконання професійних функцій та обов'язків. Виявлено, що відкритими залишаються питання щодо моделі формування деонтологічної готовності означених фахівців до здійснення професійної діяльності.

Матеріал та методи: теоретичний аналіз та систематизація наукових даних; структурний аналіз; метод моделювання.

Деонтологічна підготовка розглядається нами як цілеспрямований, спеціально організований та керуємий педагогічний процес, спрямований на формування правосвідомого фахівця через формування цінностей особистості, які орієнтують її на набуття професійно значущих характеристик, засвоєння деонтологічних знань, формування умінь і навичок дотримуватися належної нормативної поведінки у професійної діяльності. Результатом такої підготовки є деонтологічна готовність - динамічний стан особистості, що дозволяє поточно здійснювати нормативно-правову професійну поведінку при виконанні професійних функцій та обов'язків. Модель її формування – це структурне відтворення навчально-виховного процесу у вигляді взаємопов'язаних елементів (блоків), яке допомагає візуалізувати зміст та процесуальну частину навчання, а також створити уявлення про очікуваний результат – деонтологічну готовність.

Нами розроблена модель формування деонтологічної готовності, яка включає цільовий, змістово-технологічний, діагностичний та результативний блоки. Її реалізація передбачає досягнення очікуваного результату шляхом підвищення мотивації до навчальної діяльності, спрямованості інтересів і потреб до формування деонтологічної позиції по відношенню до суб'єктів професійної діяльності; формування цілісної системи деонтологічних знань та умінь побудови деонтологічних відносин; розвиток професійно значущих індивідуальних якостей та формування професійної спрямованості особистості.

Ключові слова: нормативна поведінка, етичні норми, моральні вимоги, реабілітаційне втручання, деонтологічні відносини.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Теоретико-методологічні і організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки», № держ. реєстрації 0115U005933.

Вступ. Реорганізація галузі охорони здоров'я, яка управляє професійною діяльністю фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та регулює її, а також реформування системи вищої освіти вимагає перегляду основної мети професійної підготовки означених фахівців та змісту їх навчання.

Враховуючи, що основним завданнями їх професійної діяльності є профілактика, розвиток або комплексне відновлення організму людини різних вікових груп із ортопедичними, неврологічними та соматичними захворюваннями та ушкодженнями, а головним суб'єктом цієї діяльності виступає людина: пацієнт/клієнт, члени його родини або опікуни, а також інші спеціалісти галузі, відкритими залишаються питання сформованості у фахівців з фізичної терапії, ерготерапії умінь взаємодіяти у професійному середовищі з усіма членами реабілітаційного процесу, дотримуючись належних правил на норм поведінки.

У науковій представлені результати наукових досліджень, які розкривають окремі теоретичні аспекти етики та деонтології фізичних терапевтів, ерготерапевтів, як фахівців галузі охорони здоров'я.

Так, проблеми формування етико-гуманістичних рис фізичних терапевтів, ерготерапевтів до практичної діяльності в процесі фахової підготовки представлені у роботі О. Андрійчук [1]; питання деонтологічних аспектів роботи фізичного реабілітолога в педіатрії розкриваються у роботах А. А. Акимової, О. Н. Авраменко [2]; вивчення відповідності етичних та моральних вимог професії фізичного реабілітолога до положень болонської декларації здійснювалося С. І. Городинським [3]; аналіз психолого-педагогічних умов етичних та деонтологічних аспектів діяльності фізичного терапевта представлені у роботах А. Михальського, Ю. Михальської, В. Молева [4]; формуванню професійно-значущих якостей у майбутніх реабілітологів присвячені роботи О. Гомонюк [5]; формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців з фізичної терапії на засадах біоетики займалися В. І. Чебан, Л. Г. Чебан [6]; питання професійної ідентичності фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та їх формування висвітлюються у роботах Ю. Копчинської [7] та Н. С. Дмитрієвої [8]; використання концептуальних карт для вивчення питань професійної етики у клінічній практиці фізичного терапевта представлені у роботах M. Aguilar-Rodrigues, E. Marques-Sule, R. Faubel-Cava [9]; біотичні та деонтологічні підходи до нового кодексу професійної етики для ерготерапевтів розглядалися Leonardo Correa Figueiredo із співавторами [10].

Таким чином, у науковій літературі відсутні дані щодо формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, як однієї із складових цієї підготовки, та розробки цілісної моделі її формування.

Метою дослідження стала розробка та теоретичне обґрунтування структурно-функціональної моделі формування деонтологічної готовності майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів до здійснення професійної діяльності.

Матеріал та методи дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії. Предметом дослідження є модель формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення професійної діяльності.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та систематизація наукових даних сучасної вітчизняної психолого-педагогічної, методичної та спеціально-профільованої літератури для вивчення актуальності та стану розробленості окресленої проблеми; структурний аналіз для визначення структури деонтологічної готовності з її складовими компонентами; метод моделювання для розробки моделі формування деонтологічної готовності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення професійної діяльності.

Результати дослідження. Вивчення особливостей професійної діяльності фізичних терапевтів, ерготерапевтів, та аналіз професійних функцій та завдань, які вирішуються ними в процесі цієї діяльності, було встановлено, що деонтологічна підготовка виступає важливою складовою загальної професійної підготовки означених фахівців, яка будується на встановленні певних професійних взаємин між усіма учасниками реабілітаційного процесу.

Як соціальна системи, деонтологічна підготовка фахівців з фізичної терапії, ерготерапії складається із певної кількості дієвих осіб, які перебувають у взаємодії один із одним у різноманітних ситуаціях професійного спілкування, а їх відношення до ситуації, а також один до одного, будуються на деонтологічних відносинах та професійних цінностях. У сфері охорони здоров'я, якій підпорядковуються фахівці з фізичної терапії, ерготерапії, така поведінка обумовлюється медичною деонтологією (адже на сьогодні у науковій термінології не існує поняття «реабілітаційна деонтологія»), де провідними деонтологічними ціннісними установками є: пацієнт/клієнт - людина, особистість, а не організм або система органів; допомога пацієнту - це спосіб забезпечення прав та свобод особистості; фундаментальними принципами медичної деонтології є автономність індивіда, свобода волі та вибору, інформаційна згода; від фахівця вимагається особливий творчий, диференційний, гуманний, орієнтований на пацієнта [11].

Таким чином, деонтологічна підготовка фізичних терапевтів, ерготерапевтів повинна здійснюватися з урахуванням соціально визнаних норм та особливостей професійної діяльності даних фахівців [12].

У даному дослідженні деонтологічна підготовка розглядається як цілеспрямований, спеціально

організований та керуємий педагогічний процес, спрямований на формування правосвідомого фахівця через формування цінностей особистості, які орієнтують її на набуття професійно значущих характеристик, засвоєння деонтологічних знань та формування умінь і навичок дотримуватися належної нормативної поведінки у процесі здійснення різних видів професійної діяльності.

Результатом деонтологічної підготовки є деонтологічна готовність майбутніх фахівців, яку ми розуміємо як динамічний стан особистості, який дозволяє поточно здійснювати нормативно-правову професійну поведінку при виконанні професійних обов'язків та пошуку шляхів розв'язання професійних завдань та проблем в роботі із усіма об'єктами майбутньої трудової діяльності, та формується під час оволодіння відповідними професійно-орієнтованими знаннями нормативно-правового, психолого-педагогічного та клінічного характеру.

Проведений структурний аналіз дав змогу представити зміст деонтологічної готовності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у вигляді чотирьох складових елементів, серед яких: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний та поведінковий.

Мотиваційно-ціннісний компонент деонтологічної готовності включає в себе сукупність професійних ціннісних орієнтації, внутрішніх вподобань, потреб, спонукань та особистісних інтересів, спрямованих на прагнення займатися реабілітаційною діяльністю та взаємодіяти з об'єктами цієї діяльності на засадах деонтологічного підходу. Виокремлюючи його, ми враховували, що мотивація є рушійною силою для виникнення потреби у особистості «здійснювати ті чи іншу діяльність незалежно від прямого або непрямого зв'язку з будь-якою винагородою» [13]. Поєднання внутрішньої позитивної мотивації та цінностей особистості спрямовує майбутнього фахівця відноситися з інтересом до навчання та усвідомлено готуватися до майбутньої професійної діяльності.

Когнітивний компонент передбачає засвоєння специфічних деонтологічних знань щодо морально-етичних норм та правил професійної поведінки фізичними терапевтами, ерготерапевтами при здійсненні різних видів фахової діяльності.

Виокремлення особистісно-рефлексивного компоненту обумовлене необхідність розвитку професійно важливих якостей особистості фізичного терапевта, які забезпечують усвідомлене та відповідальне ставлення до обраної професії, серед яких: саморефлексія та взаєморефлексія, які розкривають здатність особистості до самоаналізу своєї діяльності, поведінки та власних досягнень.

Поведінковий компонент передбачає формування цілісної системи умінь та навичок (комуніка-

тивних, організаційних та гностичних) здійснювати належну нормативну поведінку у ході професійної взаємодії з усіма учасниками реабілітаційного процесу.

Для створення результативної моделі формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії необхідно провести ґрунтовний термінологічний аналіз ключових дефініцій дослідження: «моделювання» і «модель».

Моделювання у науковій літературі розглядається як:

- метод створення спрощеної копії реального об'єкта чи явища [14];
- спосіб наукового пізнання будь-якого об'єкту або явища, який спрямовується на розв'язання тих завдань, які не можуть бути вирішені, розв'язані у реальному часі, наприклад, коли його існування піддається сумніву [12].

Виходячи із розуміння змісту самого поняття, метод моделювання (від франц. *modeler* – ліпити, формувати) полягає у:

- теоретичному чи практичному дослідженні об'єкта, в якому безпосередньо вивчається не сам об'єкт пізнання, а допоміжна штучна або природна система, яка перебуває в деяких об'єктивних відносинах із об'єктом пізнання, здатна його замінювати в певному відношенні та яка дає при його дослідженні в кінцевому підсумку інформацію про сам модельований об'єкт [15].
- дослідженні явищ і процесів, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригінала) іншим, подібним до нього - (моделлю) [14].

Результатом моделювання виступає модель, яка розглядається як штучно створений елемент навчально-педагогічного процесу з метою його якнайкращого пізнання, а також «швидкому розгляду основних сторін проблеми, чітко виражають загальну картину зв'язків і відносин основних сторін та ознак [16].

До основних функцій моделей відносять пізнавальні та прагматичні. Вони можуть використовуватися як засоби: осмислення дійсності; формального опису причинно-наслідкових зв'язків та структури системи; навчання, імітації та прогнозування поведінки системи; імітаційного експерименту; використання в задачах управління та оптимізації [17].

У моделі відтворюються властивості, зв'язки, тенденції досліджуваних систем і процесів, що дає змогу оцінити їх стан, зробити прогноз, прийняти обґрунтоване рішення [18]. Найчастіше педагогічну модель представляють у вигляді схематичного відтворення частини освітнього процесу. А, отже, як схема, вона повинна мати відповідні складові

ві, серед яких: мета підготовки фахівця, зміст навчання і виховання, дидактичні умови розв'язання завдань педагогічного процесу, його суб'єкти, технічні засоби навчання та форми організації педагогічної діяльності [19], а також - оцінка та самооцінка результатів підготовки і готовності майбутніх фахівців [20, 21].

Поряд з цим, цілісність цієї схеми - моделі забезпечується обов'язковими тісними взаємозв'язками між усіма визначеними складовими, які, окрім того, надають їй також і відносну самостійність як системи [22].

У своїх наукових працях З. В. Туряниця підкреслює: для того, щоб модель відповідала своєму призначенню, недостатньо її просто створити.

На переконання групи науковців, вона повинна: відповідати певним вимогам, що забезпечують її функціонування, а саме:

- достатня ступінь узгодженості моделі із середовищем, у якому їй доведеться функціонувати; простота моделі; адекватність моделі, що означає можливість із її допомогою досягнути поставленої [17];
- володіти певними характеристиками: а) модель повинна складати комплексну систему взаємопов'язаних елементів (принципів, змісту, форм, методів, засобів, новітніх підходів, функцій), які при створенні педагогічних умов забезпечують якісну професійну діяльність студентів; б) структура моделі повинна створювати можливості контролю досягнень студентів на всіх стадіях роботи щодо їх готовності до професійної діяльності; в) модель повинна надавати можливості для активного втручання з метою своєчасної корекції освітнього процесу [23].

Таким чином, моделювання деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії розглядається нами як метод проектування навчально-педагогічного процесу з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності та цільової спрямованості для максимального наближення до очікуваного результату: формування правосвідомого фахівця у відповідності до вимог, які пред'являються суспільством на нормативному рівні, а модель - як структурне його відтворення у вигляді взаємопов'язаних блоків, що допомагає візуалізувати зміст та процесуальну частину навчання, а також створити уявлення про очікуваний результат – деонтологічну готовність.

У ході дослідження нами була розроблена модель формування деонтологічної готовності означених фахівців до здійснення професійної діяльності.

Теоретичне обґрунтування структурної складової даної моделі відбувалося з урахуванням кваліфікаційних вимог до фахівців, зазначених

у відповідних нормативно-правових документах (процесуальна основа даної моделі): законі України «Про вищу освіту» та наказу МОЗ України «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників», державному та галузевому стандарту вищої освіти України (галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 227.1 та 227.2 «Фізична терапія» та «Ерготерапія» відповідно), які дозволили сформулювати мету та завдання освітнього процесу у напрямку формування деонтологічної готовності майбутнього фахівця; а також навчальними планами та навчально-методичними комплексами, які обумовили змістову основу даної моделі.

Отже, розроблена модель дає змогу уявити процес формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії як цілісну систему, яка включає наступні структурні блоки: цільовий (мета та завдання), змістово-технологічний (методологічні підходи, педагогічні умови, принципи, етапи формування деонтологічної готовності, форми, методи та засоби організації навчальної діяльності студентів), діагностичний (визначення критеріїв та показників вимірювання визначеного об'єкту, визначення рівнів сформованості та якісна її характеристика) та результативний (деонтологічна готовність).

Метою розробленої моделі є формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення професійної діяльності.

Конкретизуючи мету процесу формування означеної готовності, нами були окреслені відповідні завдання, серед яких:

- підвищення мотивації фізичних терапевтів, ерготерапевтів до навчальної діяльності, а також спрямованості інтересів і потреб до формування деонтологічної позиції по відношенню до усіх суб'єктів майбутньої професійної діяльності різних ієрархічних рівнів;
- формування цілісної системи деонтологічних знань, необхідних для здійснення належної професійної поведінки у професійної діяльності;
- розвиток професійно значущих індивідуальних якостей та формування професійної спрямованості особистості;
- розвиток умінь та формування досвіду побудови деонтологічних відносин у процесі професійної взаємодії із усіма суб'єктами різних ієрархічних рівнів.

Теоретико-методологічною основою педагогічної моделі у напрямку формування деонтологічної готовності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення професійної діяльності виступають підходи та принципи.

Ключовими методологічними підходами в даному дослідженні стали: системний, аксіологічний, особистісний, деонтологічний та компетентнісний підходи.

В основі процесу навчання покладено систему перевірених практикою загальнодидактичних принципів: наочності, систематичності та послідовності, доступності, посильності, активності та свідомості, науковості, індивідуалізації, колективності, проблемності, розвиваючого навчання) та специфічних принципів (принцип соціальної умовленості, принцип гуманізації, принцип міцності засвоєння знань, принцип практичної спрямованості навчання, принцип ситуативності).

З метою підвищення якості організації освітнього процесу була визначена сукупність педагогічних умов.

Педагогічні умови - це особливості організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, які детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості студента, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення [24], та повинні відображати зміст моделі підготовки, забезпечувати етапність процесу підготовки, обиратися з педагогічних засобів, що підвищують ефективність підготовки, моделювання комплексу педагогічних засобів повинно базуватися на закономірностях професійної підготовки, являтися необхідними і достатніми [25].

У даному дослідженні такими умовами стали:

- удосконалення змісту професійної освіти шляхом посилення міжпредметних зв'язків;
- підвищення мотиваційного потенціалу студентів до навчальної діяльності в цілому та засвоєння деонтологічних знань щодо правил і норм професійної поведінки;
- створення самоосвітнього середовища та спрямування студентів до самореалізації у професійній діяльності.

Відповідно до визначених компонентів деонтологічної готовності були сформульовані критерії (мотиваційний, теоретичний, особистісний, праксіологічний) та показники (характер і рівень сформованості мотивації, сформованість професійних знань і умінь, рівень прояву і характер емпатії, та самооцінка себе як професіонала, рівень активності і оптимізму), а також охарактеризовані рівні сформованості готовності (творчий, достатній та базовий), які є надійними діагностичними інструментами для відслідковування дієвості впливу структурно-функціональної моделі на формування деонтологічної готовності досліджуваних фахівців.

Зміст навчання складають сукупність дисциплін загального та професійно-орієнтованого блоків, які, на нашу думку, сприяють формуванню ґрунтовних теоретичних знань та практичних умінь у напрямку деонтологічної готовності фахівців з фі-

зичної терапії, ерготерапії, серед яких: українська мова за професійним спрямуванням, психологія, основи практичної діяльності у фізичній терапії, ерготерапії, основи фізичної терапії, основи ерготерапії, спеціальна педагогіка, професійна етика та деонтологія, спеціальна педагогіка, науково-доказова практична діяльність у фізичній терапії та ерготерапії.

Основними формами організації навчальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії стали такі: лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота студентів, тренінги, клінічна практика.

З метою оптимізації навчально-виховного процесу при організації та проведенні вище зазначених форм навчальної діяльності застосовувалися проблемні, проектні, інтерактивні методи та сучасні технічні засоби навчання: інтернет-ресурси, мультимедійні засоби подання навчальної інформації для підвищення якості її сприйняття, комп'ютерне тестування рівня сформованості теоретичних знань та інші інноваційні технології реалізаційної роботи.

Результатом упровадження розробленої нами моделі є сформованість деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення професійної діяльності.

Обговорення отриманих результатів. Теоретичний аналіз сучасної науково-методичної літератури дав змогу виявити, що у межах професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії поза увагою залишаються питання їх деонтологічної готовності до здійснення професійної діяльності, що підтверджується відсутністю морально-етичного кодексу і норм належної поведінки таких фахівців, а також моделей та методик формування деонтологічної готовності у процесі навчальної діяльності.

У процесі структурного аналізу було визначено найбільш значущі, на нашу думку, складові деонтологічної готовності, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний та поведінковий компоненти. Означені структурні компоненти спрямовані на формування цінностей особистості, засвоєння знань деонтологічного спрямування та умінь поточно їх застосовувати в процесі трудової діяльності, а також розвиток професійно важливих якостей особистості майбутніх фахівців. Розроблена нами модель формування означеної готовності будувалася з урахуванням тих факторів, від яких залежить динаміка її формування (затребуваність деонтологічної готовності у майбутній професійній діяльності, кваліфікаційна відповідність кадрового складу, матеріально-технічна база, особливості освітнього середовища). Виокремлення складових елементів розробленої

моделі відбувалося з урахуванням ключових методологічних підходів, загально-дидактичних та специфічних принципів, вимог щодо удосконалення змісту освіти, застосування сучасних засобів, методів, форм і технологій навчання, які забезпечують професійне зростання майбутніх фахівців. Формування означеної готовності має рівневу структуру (творчий, достатній та базовий), а для оцінювання кожного з визначених компонентів готовності обрані відповідні критерії і показники. Практичне упровадження розробленої нами моделі формування деонтологічної готовності дає підстави припустити, що її реалізація сприятиме досягненню високого рівня деонтологічної готовності та оптимальної адаптації до умов професійної діяльності та успішного вирішення професійних завдань і розв'язання непередбачуваних ситуацій.

Висновки

1. Аналіз сучасної літератури дозволив встановити відсутність наукових даних щодо формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, що обумовило актуальність даного дослідження.
2. Деонтологічна підготовка розглядається нами як цілеспрямований, спеціально організований та керуємий педагогічний процес, спрямований на формування правосвідомого фахівця через формування цінностей особистості, які орієнтують її на набуття професійно значущих характеристик, засвоєння деонтологічних знань та формування умінь і навичок дотримуватися належної нормативної поведінки у процесі здійснення різних видів професійної діяльності. Результатом такої підготовки є деонтологічна готовність майбутніх фахівців, яку ми розуміємо як динамічний стан особистості, що дозволяє поточно здійснювати нормативно-правову професійну поведінку при виконанні професійних обов'язків та пошуку шляхів

розв'язання професійних завдань та проблем в роботі із усіма об'єктами майбутньої трудової діяльності, та формується під час оволодіння відповідними професійно-орієнтованими знаннями нормативно-правового, психолого-педагогічного та клінічного характеру.

3. Структурний аналіз дозволив визначити структуру означеної готовності, де виділено чотири складових компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний та поведінковий).
4. Модель формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії - це структурне відтворення навчально-виховного процесу у вигляді взаємопов'язаних структурних блоків, яке допомагає візуалізувати зміст та процесуальну частину навчання, а також створити уявлення про очікуваний результат – деонтологічну готовність.
5. Розроблена модель формування деонтологічної готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, яка включає наступні структурні блоки: цільовий (мета та завдання), змістово-технологічний (методологічні підходи, педагогічні умови, принципи, етапи формування деонтологічної готовності, форми, методи та засоби організації навчальної діяльності студентів), діагностичний (визначення критеріїв та показників вимірювання визначеного об'єкту, визначення рівнів сформованості та якісна її характеристика) та результативний (деонтологічна готовність), які спрямовані на оптимізацію освітньої процесу з метою досягнення окресленої мети.

Перспективи подальших досліджень полягають у практичній реалізації розробленої моделі в навчально-виховному процесі бакалаврів спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» та подальшому ґрунтовному аналізі отриманих результатів.

References

1. Andriichuk O. Pidhotovka fizychnykh terapevtiv do praktychnoi diialnosti [Training of physical therapists for practical activities]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka*. 2019; 14: 10-14. [Ukrainian]
2. Akymova AA, Avramenko ON. Aktualnye deontologicheskie aspekty raboty fizicheskogo reabilitologa v pediatrii [Actual deontological aspects of the work of a physical rehabilitation therapist in pediatrics]. *I am a healthy person* [Internet]. 2019 [cited 2020 Aug 13]. Available from: https://studylib.ru/doc/3670521/zdorov_e-cheloveka-fizicheskaya-reabilitaciya-i-fizicheskaya. [Ukrainian]
3. Horodynskiy SI. Vidpovidnist etychnykh ta moralnykh vymoh profesii fizychnoho reabilitoloha do polozhen Bolognskoj deklaratsii [Compliance of ethical and moral requirements of the profession of physical rehabilitation specialist with the provisions of the Bologna Declaration]. *Molody vchenyi*. 2015; 11(260): 144-146. [Ukrainian]
4. Mykhalskyi A, Mykhalska Yu, Moliev V. Psykholoho-pedahohichni umovy etychnykh ta deontolohichnykh aspektiv diialnosti fizychnoho terapevta [Psychological and pedagogical conditions of ethical and deontological aspects of the physical therapist's activity]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Fizychno vykhovannia, sport i zdorovia liudyny*. 2019; 15: 66-70. [Ukrainian] doi: 10.32626/2309-8082.2019-15.66-70
5. Homoniuk O. Pedagogichni umovy formuvannia profesiino znachushchykh yakosteï u maibutnikh reabilitolohiv [Pedagogical conditions for the formation of professionally significant qualities in future rehabilitation special-

- ists]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. 2014; 8: 87-92. [Ukrainian]
6. Cheban VI, Cheban LH. Formuvannya profesiinykh kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii na zasadakh bioetyky [Formation of professional competencies of future specialists in physical therapy on the basis of bioethics]. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2019; 2(55): 124-128. [Ukrainian]
 7. Kopochynska Yu. Poniatiinyi aparat systemy formuvannya profesiinoi identychnosti maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii, erhoterapii [The conceptual apparatus of the system of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2020; 2: 51-59. [Ukrainian] doi: 10.32405/2411-1317-2020-2-51-59
 8. Dmitriieva NS, Kopochynska Yu. Formuvannya profesiinoi identychnosti maibutnikh fakhivtsiv iz fizychnoi terapii yak faktor pidvyshchennia yikh konkurentospromozhnosti [Formation of professional identity of future specialists in physical therapy as a factor in increasing their competitiveness]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky»*. 2019; 87: 105-110. [Ukrainian]
 9. Figueiredo LC, Gratao ACM, Barcelos Pontes T, Fachin-Martins E. Abordagens bioeticas e deontologicas do novo corigo de etica professional para terapeutas ocupacionais no Brasil [Bioethical and deontological approaches to the new code of professional ethics for occupational therapists in Brazil]. *Cadernos Brasileiros de Terapia Ocupacional*. 2017; 25(1): 171-178. [Brazil] doi: 10.4322/0104-4931.ctoAO0740
 10. Aguilas-Rodrigues M, Marques-Sule E, Faubel-Cava R. The use of smartools in the physiotherapy degree: creation of concept maps for the study of professional ethics associated to clinical practices [The use of smartools in the physiotherapy degree: creation of concept maps for the study of professional ethics associated to clinical practices]. *Proceedings of the 9th Annual International Conference on Research and Innovation in Education. Seville. Spain*. 2016; 9: 5642-5647. [Spain] doi: 10.21125/iceri.2016.0027
 11. Kovtun OM. Deontolohichni pidkhid ta yoho rol u formuvanni svitohliadnoi kultury maibutnikh medychnykh sester [Deontological approach and its role in shaping the worldview culture of future nurses]. *Naukovyi chasopys NPU imeni PN Drahomanova. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. 2018; 61: 134-139. [Ukrainian]
 12. Bespalova O, Lyannoy Yu, Bugayenko T, Avramenko N, Lytvynenko V. Modelyuvannya protsesu formuvannya gotovnosti maybutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapiyi, ergoterapiyi do zastosuvannya fizychno-ozdorovchykh tekhnologiy [Modeling the process of forming the readiness of future specialists in physical therapy, occupational therapy for the use of physical culture and health technologies]. *Ukrayina. Zdorov'ya natsiyi*. 2020; 2 (59): 90-98. [Ukrainian]
 13. Lisna-Miskiv Nataliya. Zmist gotovnosti maybutnikh medychnykh sester-bakalavriv do profesiynoyi diyalnosti [Content of readiness of future nurses-bachelors for professional activity]. *Girskia shkola ukrayinskykh karpat*. 2017; 16: 98-100. [Ukrainian]
 14. Vitvytska SS. *Modelyuvannya profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv*. Monohrafiia [Modeling of professional training of specialists in the context of European integration processes. Monograph]. Zhytomyr; 2019. 304 s. [Ukrainian]
 15. Arkhangel'skiy SY. *Uchebnyy protsess v vysshey shkole, ego zakonomernye osnovy y metody*. Ucheb-metod posobyе [The educational process in higher education, its legal foundations and methods]. M; 1980. 368 s. [Russian]
 16. Sydorenko VK, Dmytrenko PV. *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Basics of the scientific research]. K; 2000. 260 s. [Ukrainian]
 17. Turyanytsya ZV. Model formuvannya gotovnosti do profesiynogo samovdoskonalennya v maybutnikh maystriv vyrobnychogo navchannya. [The model is formulated to be ready for professional self-improvement in the maybutn maysters of the virobnychego]. *Naukovyy oglyad*. 2016; 1(22): 2-7. [Ukrainian]
 18. Bratkova O. Strukturno-funktsionalna model protsesu formuvannya gotovnosti maybutnikh yurystiv do profesiynoyi vzayemodiyi [Structural and functional model of the process of forming the readiness of maybutnyh lawyers before the professional relationship]. *Pedagogichna osvita: teoriya ta praktyka*. 2019; 27(2): 16-22. [Ukrainian]
 19. Bespalko VP, Tatur YuG. *Systemno-metodycheskoe obespechenye uchebno-vospitatelnogo protsessu podgotovky spetsyalystov*. Ucheb-metod posobyе [Systematic and methodological support of the educational process of training specialists]. M; 1989; 144 s. [Russian]
 20. Pyonova RS. *Pedagogyka vysshey shkoly*. Uchebnoe posobyе [Higher education pedagogy]. Mynsk: Univer-sytetskoe; 2002; 256 s. [Russian]
 21. Smyrnov SD. *Pedagogyka y psykholohyya vysshego obrazovannya: ot deyatel'nosti k lychnosti*. Ucheb posob. [Pedagogy and psychology of higher education: from activity to personality]. M: Izdatelskiy tsentr «Akademiya»; 2001. 304 s. [Russian]
 22. Makhnovska IR. *Profesiyna pidgotovka magistriv sestrynskoyi spravy v umovakh stupenevoyi osvity* [Professional training of masters of nursing in terms of higher education]. Abstr. PhDr. (Ped.). Zhytomyr; 2015. 312 s. [Ukrainian]

23. Denysenko NG, Severina LYe, Tabak NV. Model formuvannya gotovnosti uchyteliv fizychnoyi kultury novogo pokolinnya dlya potreb novoyi ukrayinskoyi shkoly [Model of the formation of the readiness of teachers of physical culture of the new generation for the needs of the new Ukrainian school]. *Molodyy vchenyy*. 2018; 12.1(64.1): 25-29. [Ukrainian]
24. Durmanenko O. Teoretychnyy analiz ponyattya «pedagogichni umovy» v konteksti monitoryngu vykhovnoyi roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi [Theoretical analysis of the «pedagogical mind» in the context of the monitoring of the wicked robot at the head of the head]. *Molod i rynek*. 2012; 7(90): 135-138. [Ukrainian]
25. Lvov LV. Pedagogicheskiye uslovyaya: problemy yssledovaniya [Pedagogical conditions: research problems]. *APK Rossii*. 2013; 63: 194-199. [Russian]

УДК 378.016.091.33:614.253.1-057.875

**МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕОНТОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ
БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ ТЕРАПИИ,
ЭРГОТЕРАПИИ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**
Беспалова О., Закаляк Н., Колесник А., Ситовский А., Савчук И.

Резюме. Низкий уровень формирования у физических терапевтов, эрготерапевтов деонтологических знаний и умений взаимодействовать в профессиональной среде со всеми членами реабилитационного процесса, соблюдая соответствующие меры на норм поведения, затрудняет их трудоустройства по специальности и снижает качество выполнения профессиональных функций и обязанностей. Выявлено, что открытыми остаются вопросы относительно модели формирования деонтологической готовности указанных специалистов к осуществлению профессиональной деятельности. Материал и методы: теоретический анализ и систематизация научных данных; структурный анализ; метод моделирования.

Деонтологическая подготовка рассматривается нами как целенаправленный, специально организованный и управляемый педагогический процесс, направленный на формирование правосознательного специалиста через формирование ценностей личности, которые ориентируют ее на приобретение профессионально значимых характеристик, усвоение деонтологических знаний, формирование умений и навыков придерживаться надлежащего нормативного поведения в профессиональной деятельности. Результатом такой подготовки является деонтологическая готовность - динамическое состояние личности, позволяет в настоящее время осуществлять нормативно-правовую профессиональное поведение при выполнении профессиональных функций и обязанностей. Модель ее формирования - это структурное воспроизведение учебно-воспитательного процесса в виде взаимосвязанных структурных блоков, которое помогает визуализировать содержание и процессуальную часть обучения, а также создать представление об ожидаемом результате - деонтологическую готовность.

Нами разработана модель формирования деонтологической готовности, которая включает целевой, содержательно-технологический, диагностический и результативный блоки. Ее реализация предполагает достижение ожидаемого результата путем повышения мотивации к учебной деятельности, направленности интересов и потребностей к формированию деонтологической позиции по отношению к субъектам профессиональной деятельности; формирование целостной системы деонтологических знаний и умений построения деонтологических отношений; развитие профессионально значимых индивидуальных качеств и формирования профессиональной направленности личности.

Ключевые слова: нормативное поведение, этические нормы, моральные требования, реабилитационное вмешательство, деонтологические отношения.

UDC 378.016.091.33:614.253.1-057.875

**Model of the Formation of Deontological Readiness of Future Physical
and Occupational Therapists for the Implementation of Professional Activities**
Bespalova O., Zakalyak N., Kolesnik A., Sitovskyi A., Savchuk I.

Abstract. In the course of terminological analysis, the content of the concepts “modeling” and “model” was substantiated, the author’s model of formation of deontological readiness of future physical and occupational therapists for professional activity was theoretically substantiated and developed, aimed at improving the quality of professional training in the formation of deontological behavior.

Material and methods: theoretical analysis and systematization of scientific data of modern domestic psychological-pedagogical, methodical and specially-profiled literature for studying the relevance and state of development of the outlined problem; structural analysis to determine the structure of deontological readiness with its constituent components; modeling method for the development of a model for the formation of

deontological readiness of future bachelors in physical therapy, occupational therapy to carry out professional activities.

Results and discussion. The model includes target (purpose and tasks), content-technological (methodological approaches, pedagogical conditions, principles, stages of formation, forms, methods and means of organizing students' learning activities), diagnostic (criteria, indicators and levels of formation) and effective (deontological readiness), which are aimed at optimizing the educational process of students. The purpose of the developed model is to form deontological readiness of future physical and occupational therapists for professional activity. The tasks included: increasing the motivation of physical and occupational therapists to educational activities in general and mastering the theoretical basis of deontological knowledge in particular, as well as the orientation of interests and needs to form a deontological position in relation to the subjects of professional activity; formation of a holistic system of deontological knowledge necessary for the implementation of appropriate professional conduct in professional activities; development of professionally significant individual qualities and formation of professional orientation of personality; development of skills and formation of experience in building deontological relations in the process of professional interaction. Theoretical and methodological basis were: systemic, axiological, personal, deontological and competency approaches; general didactic (clarity, systematicity and consistency, accessibility, feasibility, activity and consciousness, science-based, individualization, collectivity, problems, developmental learning) and specific (principle of social conditionality, principle of humanization, principle of strength of knowledge acquisition, principle of practical orientation of learning, and situation-based) principles. Criteria (motivational, theoretical, personal, praxiological) and indicators were determined in accordance with the structural components of deontological readiness.

Conclusion. The practical implementation of the developed model for the formation of their deontological readiness will increase the level of professional competence of these specialists.

Keywords: modeling, deontology, professional behavior, ethical norms, physical therapists, occupational therapists.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 19.09.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування